

Kosztolányi Dezső:
PÓSA BÁCSI REGGELIJE

Pósa bácsi gyakran abban a kávéházban reggelizik, amelyikben én. Mindig haragosnak látom az arcát. Haragja azonban jóságos. Ez egy apa vagy inkább egy nagypapa haragja. Ma délelőtt is szemben ülök vele, nézzük egymást közönyösen, én ismerem őt, ő pedig nem ismer engem. Tekintete átlövell hozzám, szigorúan. Mit firkálsz azon az asztalon, öcsém, te kopasz szájú? Bocsánat, Pósa bácsi, én éppen magáról írok cikket, abból az alkalomból, hogy jubileumát üli, ne tessék rám haragudni. Önt mindig meghatottan nézem. A szeme enyves barnaságában van valami titkos. Minden öreg férfi szeme hasonlít a sas sokat látott szeméhez. Szeretem bámulni, hogy reggelizik a budapesti kávéházban. Egyetlen gesztusa se sietős. Tempós tevés-vevése arról beszél, hogy az öregemberek már ráérnek mindenre, lassan elővenni a szemüvegüket, lassan kifényesíteni szarvasbőrrel, lassan föltenni az orruk nyergére, lassan letörni a kifli csücskét, lassan levágni a szivarvéget, és lassan, végtelen lassan rágyújtani. Amíg ezeket nézem, máson jár a gondolatom, és eszembe jut, hogy az ön egyénisége nekem – és sok száz és sok ezer társamnak – régóta be nem vallott komplexumom. Végre ön volt az, akihez ötéves koromban, életemben először levelet írtam. Nem volt semmi mondanivalóm, kérdezni se akartam semmit, de szükségét éreztem, hogy önhöz forduljak. Az anyám vastag ceruzával megvonalezott egy árkus fehér papírt. Abba a vonalkalickába kellett volna beírnom ákombákom betűimet. Csakhogy a tollamra nem jött gondolat. Akkor éreztem először, milyen furcsa levélírás internacionális szokása, az, hogy egy távol levő emberhez beszélünk, mintha egészen közel lenne, és az, hogy egyáltalán írunk. Szemérmetlennek tartottam az írás őszinteségét. Az anyám az apámmal gondosan megbeszélte a levél tartalmát és szövegét, aztán diktálni kezdett. Bátorodom – emlékszem –, ez volt az első szó. Még nem értettem, mit jelent a bátorkodom, de ma sem mondhatom el, mennyire meghatónak, fönségesnek, hősiesnek, „nagyos”-nak tartottam. Úgy hatott rám, mint múltkor az a néhány japán szó, amelyet egy japán nyelvtanban láttam, az ismeretlenség varázsával.

Hogy ezt ma se felejtettem el? Éppen erről akarok beszélni. Kérem, drága Pósa bácsi, mondja vagy üzenje meg nekem *Az Én Újságom* szerkesztői üzenetében, miért nem felejtettem el semmit, ma, huszonkilenc éves koromban, ami gyermekkoromban történt, és miért felejttem el azokat a fontos embereket, akikkel most érintkezem, azokat a döntő eseményeket, amelyek az életem útját igazgatják? Az én ivadékomban, a modern nemzedék úgy hordja szívében a gyermekemlékeit, mint valami nehéz-nehéz kincset. Megvádolnak bennünket, hogy rosszak vagyunk és istentelenek, hogy nincs morálunk. De egy nemzedék se élt ilyen szűzen, a gyermekkorunk emlékei szerint. Mi igenis nem tudunk és nem akarunk felejteni. Ha valami ferde szájú, rothadt ember korrupcióra akar csábítani egy kávéházi fülkében, akkor arra gondolunk, hogy nyolcvéves korunkban nem gazdag emberek akartunk lenni, de hősök. Ön talán nem ismerte a mi gyermekkorunkat. Aki folyton a gyerekeknek írt, sohase írt a gyerekekről. A gyerekkorát ön szétosztotta – testvériesen –

ezerfelé, és nem maradt semmije. Nem írt a mi fulladt nyári délutánjainkról, nem tudott arról, mennyire sokrétű és talányos volt számunkra otthon minden bútor, és mennyire borzalmas ideges magányunkban a nagy ingaóra, vagy az ablak dobogója. Csak feledtetője volt gyermekkorunknak. Elfelejtette velünk, milyen fájó kis embernek lenni, és tűrni, és némán lázadni, és korán lefeküdni, és sírdogálva elaludni, és várni arra, hogy megnőjünk. Mi, hátulgombolós kis szimbolisták, már akkor éreztük az egész életet. Fejünket a boszorkányok vérrel keverték el. Tiszta, csengő dalában, amelyben gömöri és szegedi szavak bújócskáznak, ennek nyoma sincs. Átlátszó minden dala, mint a patakvíz, és az élettől édes, mint a ropogós cseresznye. Az élet, amely a félelmes közelével elborzasztott, és olyan bonyolult volt előttünk, önnek mindig egyszerű volt. A tej csak fehér, az éj csak fekete, a fecske, az „isten-fecske” villás farkú és csicsergő, s egyetlen fát ismert, a kedves magyar fát, az akácot. Ma a felnőttek írnak a gyerekekről, saját magukról, ön azonban feláldozta magát, közénk kuporodott, és boldog hazugságokat mondott az élet szépségéről, mintha gyermekora nem is lett volna, mintha nem is lett volna csupa gond, keserűség, árva szegénység. Gyermeknek való gyermekirodalmat írt. Nem hittünk benne, valamint a nagyokban se hittünk, fölényesen szavalgattuk a verseit, de szerettük, mint a muzsikát és az imádságot.

Ezeket gondolom a kis szűk bádogasztalnál önről, az életéről, a költészetéről, amíg szemben ülök és várom, hogy megreggelizzék. Hörpintse föl, drága Pósa bácsi, a tejecskéjét, mert mindjárt megissza a cica. A pincér már eléje tette a madárlátta kakastejjel sült kalácsot. Engedelmet kérek, de én csak így, a gyermekkorom frazeológiájával beszélek. Utolsó, jelenvaló emléke ön egy idilli valóságnak, amely sohase volt. Ha feláll, és belemagasodik a kávéházba a zúzmarás fejével, a havas bajuszával és szakállával, hóembernek látszik, a mesék hóemberének, aki sohase olvad el.

In: A Toll, 1914. május 24.